



SUNDHEDSSTYRELSEN

# Frivilligt arbejde

Notatserie om overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet



## Opsummering

Analyserne i dette notat viser, at andelen, der deltager i frivilligt arbejde, for kvinder er markant højere blandt 67- end blandt 62-årige. Der ses den tilsvarende sammenhæng for mænd, om end betydningen af alder er mindre udtalt for dem. Resultaterne viser endvidere, at de høje andele af ældre, der arbejder frivilligt, består frem til ca. 72-årsalderen, hvorefter den falder markant for begge køn.

Overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet har signifikant betydning for deltagelsen i frivilligt arbejde for den gruppe, der trækker sig tilbage omkring den sædvanlige folkepensionsalder (mellem 62- og 67-årsalderen). For denne gruppe stiger andelen, der deltager i frivilligt arbejde, med ca. 12 procentpoint, fra 32 % ved 62-årsalderen til 45 % ved 67-årsalderen. For de øvrige årgange, der er studeret, og som har forladt arbejdsmarkedet enten tidligere eller senere, sker der ingen signifikant ændring i andelen, der arbejder frivilligt, ved overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet.

Når udviklingen i det frivillige arbejde blandt jævnaldrende respondenter i Ældredatabasen (uanset beskæftigelsesstatus) undersøges, findes, at andelen, der udfører frivilligt arbejde, stiger for 1950-årgangen fra 2012 til 2017, om end i mindre grad end blandt personer, der overgik til livet uden for arbejdsmarkedet i perioden. Også når der specifikt fokuseres på ændringen for personer, der er i beskæftigelse, ses der en signifikant stigning for 1950-kohorten.

Samlet set kan det konkluderes, at andelen, der arbejder frivilligt, stiger for begge køn omkring den sædvanlige folkepensionsalder. Selvom stigningen er mere udtalt for personer, der overgår til livet uden for arbejdsmarkedet, sker der også en stigning blandt jævnaldrende respondenter i almindelighed.

### Sundhedsstyrelsens notatserie om overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet

Find notater om følgende temaer i relation til overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet på [Sundhedsstyrelsens hjemmeside](#):

- Livskvalitet
- Ulighed – ensomhed, social støtte, økonomi
- Sociale relationer
- Fritidsaktiviteter
- Boligforhold
- Arbejdspladsens rolle for tilbagetrækningen

På [Sundhedsstyrelsens hjemmeside](#) finder du også VIVEs rapport *Overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet – Opgørelser baseret på Ældredatabasen*, som notaterne er et uddrag fra. I rapporten kan du blandt andet læse mere om Ældredatabasen, metoder og litteratur.

## Introduktion

Frivilligt arbejde<sup>1</sup> kan potentielt have positive virkninger både for dem, der udfører det frivillige arbejde, og dem, det frivillige arbejde kommer til gavn. De stigende levealder, samtidig med at flere borgere har et godt helbred langt op i 70'erne, har haft positiv betydning for andelen, der udfører frivilligt arbejde blandt den ældre del af befolkningen (Amilon et al., 2019).

Notatet belyser her omfanget af frivilligt arbejde blandt 52-77-årige i 2017 samt konsekvenserne af overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet i perioden 2012-2017 for deltagelsen i frivilligt arbejde. Der tages udgangspunkt i data fra Ældredatabasen (Kjær et al., 2019). Respondenterne er blevet stillet følgende spørgsmål:<sup>2</sup>

Arbejder du frivilligt inden for:

- Kulturområdet? Fx museer, lokalhistoriske arkiver, sangkor, teater
- Idrætsområdet? Fx sportsklubber, danseforeninger, svømmehaller
- Fritidsområdet i øvrigt? Fx hobbyforeninger, slægtsforskning, spejder
- Uddannelse, undervisning og forskning? Fx skolebestyrelse, voksen- og fritidsundervisning, husholdningsundervisning, studenterforening
- Sundheds- og sygdomsområdet? Fx bloddonor, patientforening, krisehjælp
- Det sociale område? Fx pensionistforeninger, væresteder, flygtningevenner, daginstitutionsbestyrelser

- Miljøområdet? Fx naturfredning, dyreværn, selvejende haver
- Bolig- og lokalsamfundsområdet? Fx beboerforeninger, antenneforeninger, grundejerforeninger
- Fagligt arbejde og erhvervs- og brancheorganisationer? Fx fagforbund, handelsstandsforening, turistforening
- Rådgivning og juridisk bistand? Fx forbrugerorganisationer, menneskerettigheder, retshjælp
- Politik og partiforeninger? Fx vælgerforeninger, græsrodsorganisationer, kvindebevægelse
- Internationale aktiviteter? Fx humanitære, freds- og solidaritetsorganisationer
- Religion og kirke? Fx menighedsarbejde, søndagsskole
- Andre områder end de allerede nævnte.

De respondenter, der har svaret ja til at arbejde frivilligt inden for ét eller flere af ovennævnte områder, er efterfølgende blevet stillet følgende spørgsmål for hvert af de områder, de har svaret ja til:

*Har du udført frivilligt arbejde på dette område inden for det seneste år?*

Undersøgelsen definerer de respondenter, der har svaret ja til at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år inden for ét eller flere af ovennævnte områder, som "frivillige".

## Deltagelse i frivilligt arbejde og alder

Figur 1.1 viser antal og andel frivillige i 2017 pr. aldersgruppe (52-77-årige). Det fremgår af figuren, at *andelen* frivillige stiger markant fra

<sup>1</sup> Frivilligt arbejde indebærer som udgangspunkt, at arbejdet udføres frivilligt, hvilket vil sige uden fysisk, retlig eller økonomisk tvang, og at det samtidig er ulønnet. Derudover skal arbejdet udføres over for personer uden for egen familie og være til gavn for andre end én selv og ens familie, og endvi-

dere skal arbejdet være formelt organiseret, hvorfor almindelig hjælpsomhed eller spontane handlinger ikke kan betegnes som frivilligt arbejde (Fridberg & Henriksen, 2014).

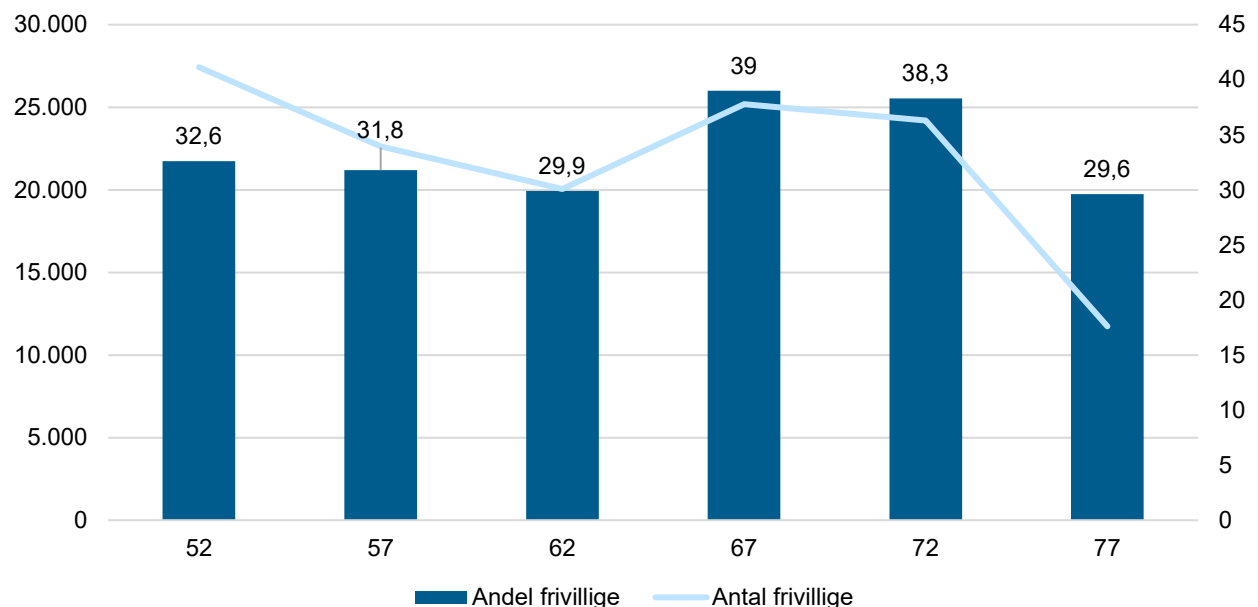
<sup>2</sup> De 14 områder følger den såkaldte International Classification of Nonprofit Organizations (ICNPO)-klassifikation (Salamon et al., 2003).

62- til 67-årsalderen, fra 29,9 % til 39,0 %, og forbliver højt også de næste 5 år (til 72-årsalderen). Derefter (i 77-årsalderen) falder andelen, der arbejder frivilligt, markant, hvilket kan skyldes, at mange får et dårligere helbred sent i 70'erne (Sundhedsstyrelsen, 2018).<sup>3</sup> Andelen, der arbejder frivilligt, er altså højest blandt personer, der er i midt-slut 60'erne og starten på 70'erne.

Ses på *antallet* frivillige, viser figuren, at dette er højest for de 52-årige, hvilket primært skyl-

des det relativt høje antal af 52-årige i befolkningen. Det skal dog noteres, at også andelen af frivillige er lidt højere i denne gruppe end blandt fx de 57-årige. Dette skyldes sandsynligvis, at flere 52-årige end 57-årige har hjemmeboende børn, og at en stor del af det frivillige arbejde blandt midaldrende er relateret til hjemmeboende børns fritidsaktiviteter (Henriksen et al., 2019). Antallet frivillige er også højt blandt 67- og 72-årige.

**Figur 1.1** Ældre, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Særskilt efter alder. 2017. Antal (venstre akse) og procent (højre akse).



Anm.: N = 9.025 (vægtet antal i Ældredatabasen).

Kilde: Ældredatabasens 5. bølge (2017).

Figur 1.2 viser andelen af frivillige for de seks aldersgrupper fordelt på køn i 2017. Det fremgår af figuren, at niveauet for at have udført frivilligt arbejde generelt er højere blandt mænd end kvinder (med undtagelse for 67-

og 72-årige, hvor der ikke er statistisk signifikante forskelle mellem de to køn<sup>4</sup>). Derudover er mønsteret på tværs af aldersgrupper, som vi fandt i Figur 1.1, særligt udtalt blandt kvinder. Stigningen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år fra

<sup>3</sup> Derudover har 1940-kohorten (der altså var 77 år i 2017) i mindre omfang end 1945- og 1950-kohorterne været en del af "frivillighedsbølgen" efter folkepensionsalderen. Dette kan ses af, at andelen frivillige blandt 1940-kohorten i 1997 var lidt

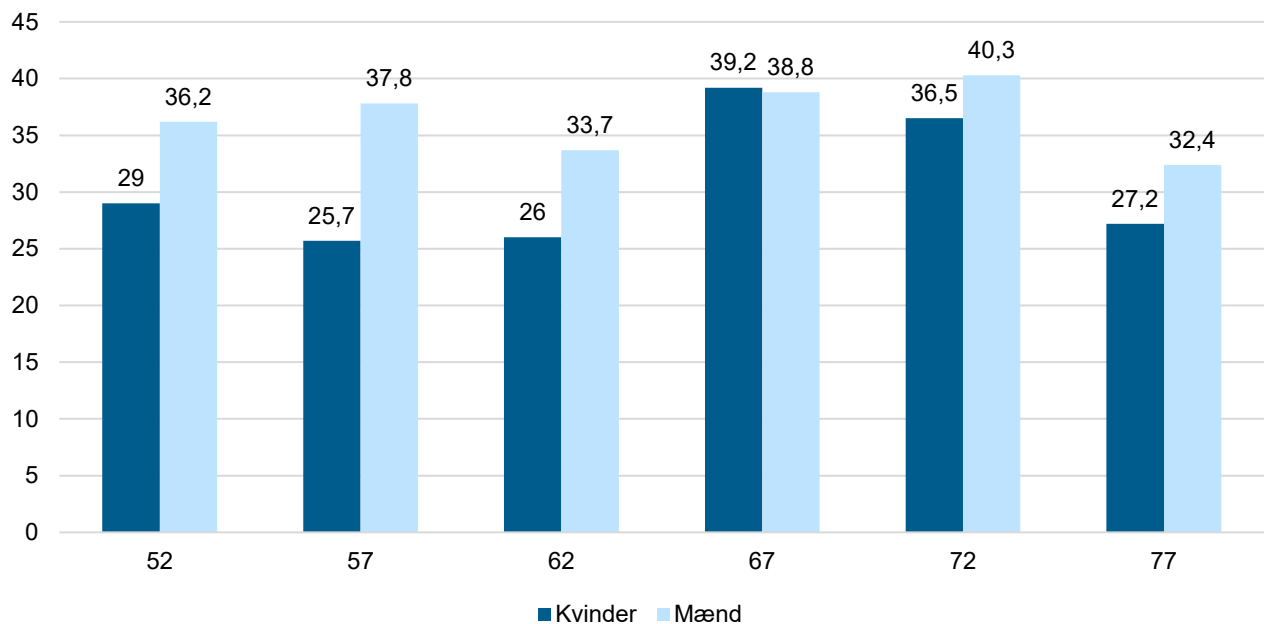
over 30 %, dvs. ca. samme andel som i 2017 (Amilon et al., 2019).

<sup>4</sup> For 77-årige er forskellen mellem mænd og kvinder statistisk signifikant på et 10-procentsniveau.

62- til 67-årsalderen, er således meget større blandt kvinder (fra 26 % til 39,2 %) end blandt mænd (fra 33,7 % til 38,8 %), mens faldet på den anden side af 72-årsalderen (for kvinder allerede efter 67-årsalderen) er markant for begge køn.

Tidligere forskning viser, at det primært er ressourcerstærke ældre, dvs. ældre, der har en videregående uddannelse og et godt selv-vurderet helbred, der arbejder frivilligt. Derudover, hvilket også fremgår af Figur 1.2, har mænd en højere sandsynlighed for at arbejde frivilligt end kvinder (Amilon et al., 2019).

**Figur 1.2** Ældre, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år særskilt for køn. 2017. Procent.



Anm.: N = 9.025 (vægtet antal i Ældredatabasen).

Kilde: Ældredatabasens 5. bølge (2017).

### Betydningen af overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet for det frivillige arbejde

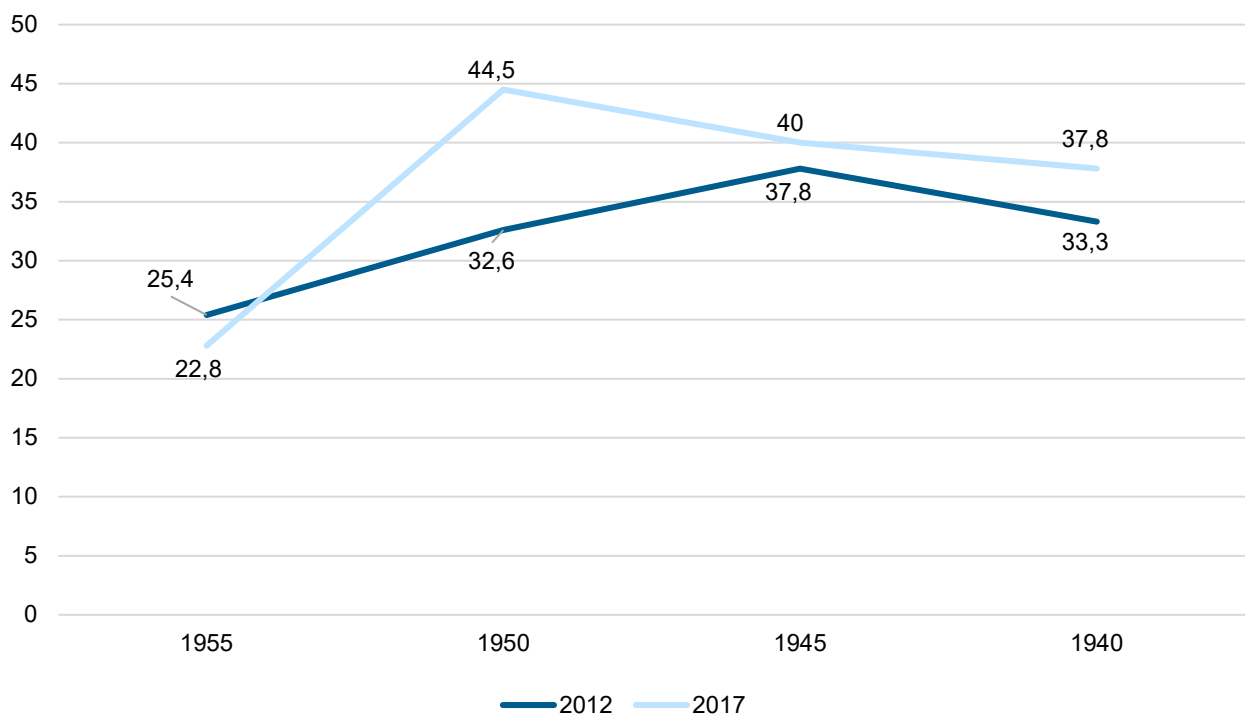
Resultaterne i Figur 1.2 og Figur 1.2 indikerer, at overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet kan have betydning for deltagelsen i frivilligt arbejde, idet antal og andele frivillige er lavere før end efter folkepensionsalderen (65 år i perioden 2012 til 2017). Antal og andele er for begge køn højere blandt 67-årige end blandt 62-årige, men forskellen mellem de to aldersgrupper er størst for kvinder. Forskning

viser, at frivilligt arbejde efter tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet kan have stort positivt potentiale – for eksempel kan frivilligt arbejde bidrage til at give struktur i hverdagen og til etableringen af nye sociale kontakter (Amilon et al., 2019). I Figur 1.3 ses derfor på betydningen af overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet for deltagelsen i frivilligt arbejde. I figuren tages udgangspunkt i personer i Ældredatabasen, der var i arbejde (eller arbejdsløse) i 2012, men havde forladt arbejdsmarkedet permanent i 2017. I Figur 1.3

vises de tilsvarende tal for ældre i almindelighed.<sup>5</sup> Det fremgår af Figur 1.3, at der skete en (statistisk signifikant) stigning i andelen, der arbejder frivilligt, for 1950-årgangen (der altså var 62 år i 2012 og 67 år i 2017) i sammenhæng med overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet. I denne årgang deltog 32,6 % i frivilligt arbejde i 2012, mens andelen steg til 44,5 % efter tilbagetrækningen (i 2017). For øvrige årgange sker der ikke en signifikant ændring i andelen, der arbejder frivilligt, i sammenhæng med overgangen til livet uden for

arbejdsmarkedet. Mønstret er det samme for både mænd og kvinder samt for personer med og uden en erhvervskompetencegivende uddannelse (ej vist). Det fremgår af Figur 1.4, at der også sker en stigning i andelen, der arbejder frivilligt fra 2012 til 2017, for 1950-kohorten samlet set (om end denne stigning er mindre,  $39,2-31,4 = 7,8$  procentpoint, end for dem, der overgik til livet uden for arbejdsmarkedet).<sup>6</sup>

**Figur 1.3** Ældre, der overgik til livet uden for arbejdsmarkedet fra 2012 til 2017 og har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særligt for kohorte. 2012 og 2017. Procent.



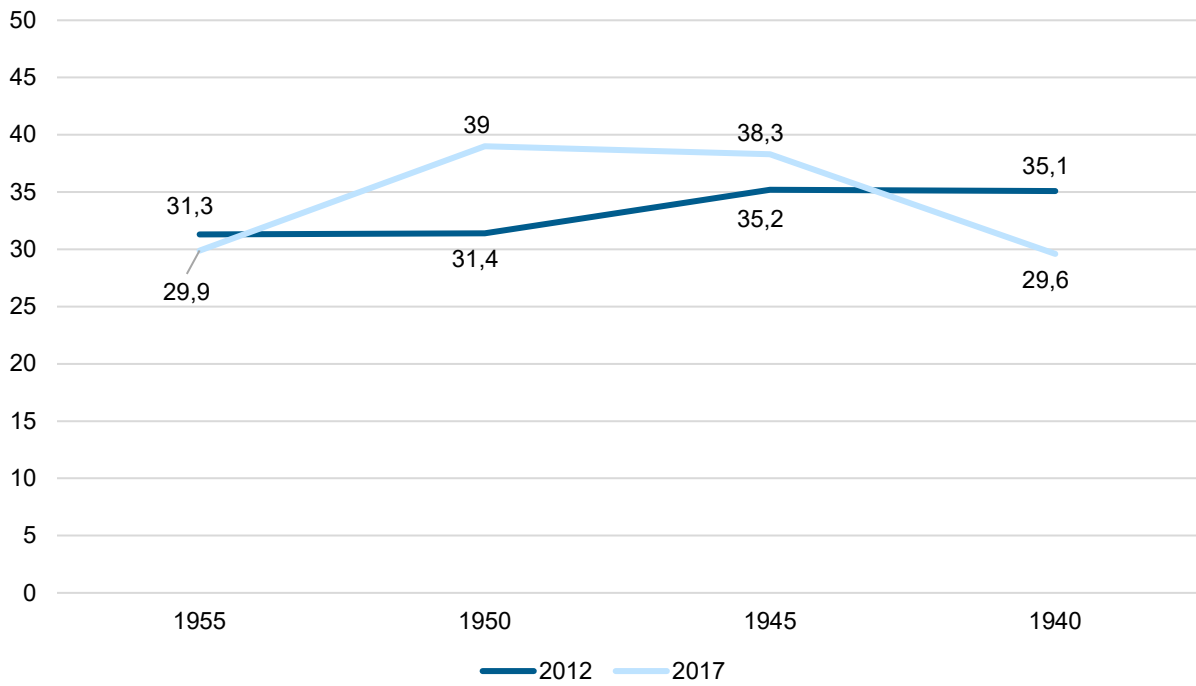
Anm.: N = 991; 992. Figuren baserer sig på respondenter, der var i beskæftigelse i 2012 og havde forladt arbejdsmarkedet permanent i 2017.

Kilde: Ældredatabasens 4. (2012) og 5. bølge (2017).

<sup>5</sup> Med "ældre i almindelighed" menes respondenter i Ældredatabasens 4. og 5. bølge uanset beskæftigelsesstatus.

<sup>6</sup> VIVE har også undersøgt stigningen blandt personer, der var i beskæftigelse i begge år. Andelen, der er frivillige, er signifikant højere i 2017 end i 2012 for 1950-kohorten, også når datagrundlaget begrænses til beskæftigede.

**Figur 1.4** Ældre, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år særskilt for kohorte. 2012 og 2017. Procent.



Anm.: N = 6.544; 5.967.

Kilde: Ældredatabasens 4. (2012) og 5. bølge (2017).